

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ceļā uz ekoloģiski efektīvu ekonomiku – pārvērst ekonomikas krīzi par iespēju aizsākt jaunu laikmetu enerģētikā”

(izpētes atzinums)

(2010/C 128/05)

Ziņotājs: **OSBORN kgs**

Eiropas Savienības Padomes nākamā prezidējošā valsts Zviedrija 2009. gada 3. jūnijā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Ceļā uz ekoloģiski efektīvu ekonomiku — pārvērst ekonomikas krīzi par iespēju aizsākt jaunu laikmetu enerģētikā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 12. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 457. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 4. un 5. novembrī (5. novembra sēdē), ar 164 balsīm par, 2 pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Pasaules tautsaimnieciski visattīstītākās valstis ir atzinušas, ka līdz 2050. gadam tām ir jāpanāk siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājums vismaz par 80 %, kas ir daļa no pasaulē nepieciešamās rīcības, lai klimata pārmaiņu radīto risku būtu iespējams vadīt. Tāpēc, sākot ar šo brīdi, ir vajadzīga tautsaimnieciski attīstīto valstu enerģētikas bāzes ievērojama pārveide.

1.2. ES ir sākusi minēto procesu, šogad Padomē un Parlamentā pieņemot nozīmīgo klimata un enerģētikas programmu emisijas samazināšanai par 20–30 % līdz 2020. gadam. Tomēr minētā programma vēl ir jāīsteno, un drīz būs vajadzīgi turpmāki pasākumi, lai sasniegtu 2050. gadam izvirzīto mērķi.

1.3. Pašreizējā ekonomikas krīze rada gan draudus, gan iespējas. Tā nozīmē draudus, ka ieilgušo ekonomikas problēmu pārvarēšana prasīs visu iespējamo politisko uzmanību un visus pieejamos resursus un pasākumi būs vērsti uz *status quo* atjaunošanu un līdzšinējo emisijas modeli ar emisijas palielināšanos. Tā ir iespēja, jo pastāv liela rīcības brīvība, lai lauztu stereotipus un pieņemtu koefektivitātes stratēģiju, kurā ieguvējas ir visas puses un kas palīdzēs atveseļot ekonomiku, paaugstināt tās konkurētspēju un radīt jaunas darba vietas, vienlaikus pārveidojot enerģētikas bāzi un būtiski samazinot emisiju.

1.4. EESK pilnībā atbalsta visus koefektivitātes sekmēšanas pasākumus, kas Eiropā jau ir uzsākti vai iekļauti, jo īpaši pasākumus, lai

— pastiprinātu energoefektivitātes pasākumus, kas iekļauti jaunā energoefektivitātes rīcības plānā,

— pastiprinātu pasākumus atjaunojamu enerģijas avotu jomā, iekļaujot tos jaunā atjaunojamu enerģijas avotu rīcības plānā,

— noteiktu koefektivitātes prasības visās publisko izdevumu programmās,

— sekmētu un atbalstītu videi draudzīgu fiskālo reformu,

— veicinātu zaļā iepirkuma politiku visās publiskajās iestādēs.

1.5. Lai mobilizētu lielāka mēroga rīcību un atbalstu, kā arī saglabātu konkurētspējīgu Eiropas vadošo lomu pasaulē, EESK ierosina Komisijai un pārējām iestādēm arī pastiprināti pievērsies ierobežotam konkrētu pārveidošanas uzdevumu skaitam. Komiteja nošķir trīs galvenos pārveidošanas uzdevumus, kas lielu Eiropas iniciatīvu un programmu veidā varētu izraisīt sabiedrības interesi un atbalstu:

— pāreja uz saules enerģijas un citu atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu,

— pāreja uz pilnībā elektrisku automobili,

— pāreja uz mājokļiem, kas nerada oglekļa dioksīda emisiju.

Protams, elektriskā automobiļa plašas izmantošanas nolūkā jāveic tālāki pasākumi, lai lielāku elektroenerģijas daļu iegūtu no avotiem, kas paši nerada nozīmīgu oglekļa emisiju, lai izvairītos vienkārši no oglekļa emisijas pārvietošanas no automobiļa uz strāvas stacijām.

1.6. EESK iesaka izvērst efektīvu publiskā un privātā sektora partnerību minēto pārveides pasākumu izstrādei un vadībai, kā arī panākt uzņēmumu, citu iesaistīto iestāžu un sabiedrības iespējami plašāku atbalstu. Tā ierosina ieviest arī jauna veida “zaļās ei-roobligācijas”, ar ko nodrošināt papildu finansējumu dažu minēto pārmaiņu atbalstam.

1.7. EESK mudina jaunās Lisabonas stratēģijas centrā izvirzīt jaunu ekoeftektivitātes iniciatīvu, kas izstrādāta atbilstoši šajā atzi-numā izklāstītajām pamatnostādnēm, lai pavērstu progresu ilgt-spējīgākas nākotnes virzienā.

2. Vispārīga informācija.

2.1. Galvenie iemesli, kuru dēļ ir strauji jāpievēršas ekoloģiski efektīvākai ekonomikai, ir labi zināmi. Siltumnīcefekta gāzu emisijas izraisītās klimata pārmaiņas jau šobrīd daudzviet pasaulē rada nopietnas problēmas, un var gandrīz droši teikt, ka šīs problēmas turpmākajos gados saasināsies vēl vairāk.

2.2. Klimata pārmaiņas kļūst spēcīgākas, un vienlaikus palielinās risks, ka pasaules naftas un gāzes resursi tiks izsmelti, izraisot nodrošinājuma deficītu un augstākas un nestabilākas cenas. Tādiem reģioniem kā, piemēram, Eiropa, kuru apgāde ir lielā mērā atkarīga no importa, ir jāsamazina neaizsargātība un jāpalielina drošība, samazinot kopējo enerģijas pieprasījumu un iegūstot vairāk enerģijas no vietēji pieejamiem atjaunojamiem enerģijas avotiem.

2.3. Abi minētie ilgtermiņa stratēģiskie uzdevumi kopā nozīmē to, ka pasaulē būs jāpanāk siltumnīcefekta gāzu emisijas apjomīgs samazinājums un plaši jāpievēršas ekoeftektivitātei. G8 valstu līderi principā ir vienojušies par to, ka attīstītajām tautsaimniecībām līdz 2050. gadam būs jāsamazina siltumnīcefekta gāzu emisija par 80 %. Tāpēc ekonomikas enerģētikas bāzē jau ir sākusās dažas pārmaiņas, tomēr, lai sasniegtu mērķi, tām jārisinās daudz straujāk.

2.4. Veicamā uzdevuma liela daļa jau ir izprasta, un to varētu īstenot ar pārbaudītām tehnoloģijām. Starptautiskā Enerģētikas aģentūra 2008. gada Pasaules enerģētikas pārskatā (*World Energy Outlook 2008 (WEO 2008)*) lēš, ka, ieviešot jau esošās energoeftīvās tehnoloģijas, būtu iespējams īstenot vairāk nekā 50 % samazināšanas pasākumu, kuru mērķis ir panākt, lai 2030. gadā pasaulē CO₂ koncentrācija nepārsniegtu 450 ppm. Izstrādāti rentabli pasākumi, kurus ir gatava īstenot gan pieprasījuma puse (ēkas, rūpniecība, transports), gan piedāvājuma puse (piemēram, elektroenerģijas koģenerācija un centrālā apkure). Tomēr vajadzīga enerģiskāka rīcība, lai tirgus dalībniekiem palīdzētu tos ātrāk īstenot.

2.5. Papildus esošajām tehnoloģijām nākamajos gadu desmitos plašai ienākšanai tirgū jā sagatavo jaunas energoeftīvas tehnoloģijas un tehnoloģijas ar zemu oglekļa emisiju, lai turpinātu nepieciešamo emisijas samazināšanu. Starptautiskās Enerģētikas aģentūras izstrādātajā 2008. gada enerģijas tehnoloģijas perspektīvas (ETP) analizē uzsvērtā savlaicīga rīcība ar mērķi mobilizēt

privātu pētniecību un izstrādi un sekmēt mācīšanos visas ķēdes garumā no tehnoloģiju piegādātāja līdz tehnoloģiju operatoram un lietotājam, lai izietu visus mācību procesa posmus par jaunajām tehnoloģijām pārveidojot tās no daudzsološiem, bet pārāk dārgiem demonstrāciju projektiem par uzticamu un rentablu plaša patēriņa precī. Jaunas tehnoloģijas ir vajadzīgas gan tādēļ, lai turpinātu uzlabot energoeftivitāti (piemēram, ēkas, apgaismojums un rūpnieciski procesi, kas nerada oglekļa emisiju), gan, lai samazinātu energoapgādes CO₂ emisiju (piemēram, saules elektroenerģija, oglekļa dioksīda uztveršana un uzglabāšana, alternatīvā degviela transportam).

2.6. Visas minētās pārmaiņas ir iespējamas, bet ir strauji jāpātrina to norise. Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm kopā ar citām tautsaimnieciski attīstītajām valstīm ir jāpieliek vēl lielākas pūles nekā līdz šim, lai skartajās galvenajās nozarēs izstrādātu inovācijas stratēģijas un izvērstu lielas pārveides programmas.

2.7. Plašas ieviešanas programmas ir ļoti svarīgas. Tās var nodrošināt stimulus esošo energoeftivitātes pasākumu potenciāla īstenošanai vai sekmēt jaunu tehnoloģiju iekļūšanu tirgū, kas ir nepieciešama privātas pētniecības un izstrādes veicināšanai un jaunas tehnoloģijas iekļaušanai mācību procesā. Tām piemīt vislielākais potenciāls dot divkāršu labumu — radīt darba vietas un atbalstīt pārēju uz ekoloģiski efektīvām energosistēmām šodien un vienlaikus ieguldīt mācībās, lai nodrošinātu efektīvākas un lētākas tehnoloģijas rīt. Uzdevums ir izstrādāt plašas ieviešanas programmas, kas veicina konkurenci un stimulē ieguldījumus privātā sektora veiktajā pētniecībā un izstrādē, kā arī sekmē mācības visas ķēdes garumā no ražotāja līdz lietotājam.

2.8. Jau šobrīd ir vairāki piemēri Eiropas sekmīgiem centieniem paaugstināt efektivitāti un ieviest tirgū tehnoloģijas ar zemu oglekļa emisiju. ES enerģijas etiķešu sistēma ir palīdzējusi saldēšanas iekārtu tirgum ievērojami kāpināt energoeftivitāti. Valstu programmas esošo ēku siltināšanai ir paaugstinājušas siltumefektivitāti. Valstu programmas vēja enerģijas izmantošanai ir strauji paplašinājušas minētās tehnoloģijas ieviešanu un samazinājušas izmaksas, un valstīs, kurās ir šādas programmas, ir izveidojušas nozares ar vērtību vairāku miljardu *euro* apjomā.

2.9. Tomēr turpmākās prasības attiecībā uz efektivitāti un jaunām tehnoloģijām ar zemu oglekļa emisiju joprojām ir ļoti augstas. Šajos centienos gūtā mācība ir jāapkopo un jānodod tālāk, kā arī jāizmanto jaunā, saskaņotā un koordinētā darbā, lai, cik drīz vien iespējams, Eiropas mērogā ieviestu un plaši izvērstu zemas oglekļa emisijas tehnoloģiju nākamo paaudzi.

2.10. Dažu vajadzīgo pārmaiņu īstenošanai var būt nepieciešamas radikālas pārmaiņas pieejā, un tām jāpievērš galvenā uzmanība. Sevišķas iespējas varētu sniegt trīs piemēri, ko Eiropas sabiedrība varētu uztvert atsaucīgi un ar ko būtu iespējams panākt ekoeftivitātes ievērojamu paaugstināšanu:

— strāvas ražošanas jomā joprojām jāpātrina pāreja uz atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu. Saules enerģija

joprojām ir dārga un to neizmanto plaši, tomēr tās izmaksas nemitīgi samazinās, un tagad ir vajadzīgs vēl viens impulss, lai saules enerģiju sāktu izmantot plašāk gan mazās vietējās, gan lielākās strāvas ražošanas iekārtās. Vēja enerģiju tagad beidzot izmanto samērā plaši, tomēr tās izmaksas ir jāsamazina vēl vairāk. Ļoti labi rezultāti ir sasniegti ar ģeotermiskajiem siltumsūkņiem, kurus būtu jāturpina strauji attīstīt tiktāl, lai tie varētu kļūt par standartu visās jaunajās dzīvojamajās, kā arī citās ēkās. Strāvas tīkls un infrastruktūras atbalsta un enerģijas uzkrāšanas sistēmas ir jāpārskata un jāpārkārt, lai palielinātu atjaunojamo enerģijas avotu uzticamību, izmantojot inteligēntas koncepcijas un apsaimniekošanas principus;

— automobīlis, kas nerada oglekļa emisiju. Iekšdedzes dzinēja radītās oglekļa emisijas samazinājuma apjomam ir fundamentālas fiziskas robežas. Kādā konkrētā brīdī notiks pāreja uz pilnībā elektrisku vai ar kurināmā elementiem darbināmu automobili, ko uzlādē vai uzpilda no enerģijas avotiem, kas rada zemu oglekļa emisiju vai nerada to vispār. Komiteja uzskata, ka ir pienācis laiks noteikt skaidrus minētās pārejas mērķus un termiņus, kā arī izveidot nepieciešamo infrastruktūru un atbalsta pasākumus;

— celtniecības jomā sāk īstenoties iespēja būvēt ēkas, kas faktiski nerada oglekļa emisiju. Tagad jāpieļiek lielākas pūles, lai šajā koncepcijā no dažiem interesantiem prototipiem pārietu uz plaši izvērstu pielietojumu gan jaunās, gan esošajās dzīvojamajās un citās ēkās. Minētajā nolūkā visos ES reģionos būtu jāuzbūvē energotaupības ēku modeļi, kuru projektēšanā ir ņemti vērā reģiona klimatiskie un ģeogrāfiskie apstākļi. Šādas ēkas kalpotu par paraugu.

2.11. Līdzīgi pasākumi varētu būt vēlami, lai sekmētu oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas tehnoloģiju tālāku izstrādi un izvērstu, kā arī paplašinātu informācijas tehnoloģiju un intelektisko sistēmu jaudu ar mērķi paaugstināt ecoefektivitāti.

3. Valstu un Eiropas Savienības loma.

3.1. Ņemot vērā dažu nepieciešamo pasākumu apjomu un vērienu, ES ir īpaši nozīmīga loma. Šāda mēroga un ātruma pārveides pasākumus var īstenot tikai ar saskaņotiem centieniem, kuros sadarbojas publiskā un privātā sektora partneri Eiropā un dažos gadījumos pat visā pasaulē. ES jau ir uzsākusi virkni programmu un pieņēmusi tiesību aktu paketes, kuru mērķis ir veicināt energoefektivitāti, atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu un pāreju uz zemas oglekļa emisijas ekonomiku. Tomēr šie centieni ir vēl jāpastiprina un jāpaātrina. Turpmākajos punktos aplūkotās dažas galvenās jomas, kurās vajadzīga jauna rīcība Eiropas līmenī.

3.2. Pētniecība un izstrāde. Finansējums pētniecībai un izstrādei Eiropā jau vairākus gadus ir apstājies pie 1,84 % no IKP, kas ir daudz mazāk par kopīgi izvirzīto mērķi 3 % apjomā. Jāpieļiek lielākas pūles, lai sasniegtu 3 % mērķi, un lielāka programmas daļa jāvelta pārejas uz zemas oglekļa emisijas ekonomiku atbalstam. Dažas radikālākās jaunās zemas oglekļa emisijas tehnoloģijas ir starp tām, kurām vajadzīgs lielāks valsts finansējums pētniecībai un izstrādei, piemēram, oglekļa dioksīda uztveršana un uzglabāšana, plānas plēves saules fotoelementi, dziļūdens jūras vēja enerģija un otrās paaudzes biodeģvielas.

3.3. Plašas ieviešanas programmām vajadzētu būt izstrādātām tā, lai jaunajām tehnoloģijām izmantotu tirgus nišas un stimulētu tirgus dalībnieku ieguldījumus mācībās. Būtu jāizmanto sinerģijas ar nodokļu un rūpniecības rīcībpolitikām. ES būtu galvenokārt jāpievēršas nozīmīgākajiem nepieciešamajiem pārveidojumiem, tādēļ kā, piemēram, pāreja uz elektroauto vai mājokļi, kas nerada oglekļa emisiju, un kuriem būs nepieciešama izvērstā tehnoloģiju attīstība, lieli ieguldījumi, plašs atbalsts infrastruktūrai, kā arī sabiedrības un patērētāju interešu, atbalsta un stimulu liela mēroga mobilizācija. Pieredze, kas gūta saistībā ar energotehnoloģiju platformām, ir jāpapildina un jāiestrādā nepieciešamo galveno pārveidojumu proaktīvās plašas ieviešanas programmās.

3.4. Standartu noteikšana. Reglamentējošiem standartiem, ar ko nosaka energoefektivitātes obligātās prasības produktiem un pakalpojumiem, ir ļoti liela loma panākumu gūšanā. ES jau ir izvirzījusi obligātos energoefektivitātes standartus dažiem būtiski nozīmīgiem produktiem un noteikusi termiņus turpmākiem uzlabojumiem, kas nākotnē būs obligāti. Tomēr minētajām programmām jābūt vēl visaptverošākām un tajās jānosaka vērienīgāki īstermiņa un ilgtermiņa mērķi.

3.5. Protams, panākumu ātrumam ir praktiski ierobežojumi, kas jārespektē. Tomēr ir arī svarīgi turpināt izdarīt spiedienu uz Eiropas rūpniecību, lai tā būtu viens no pasaules līderiem efektivitātes standartu jomā un varētu saglabāt spēcīgu konkurences pozīciju, jo tirgus visā pasaulē tiecas uz lielāku ecoefektivitāti.

3.6. Publiskais iepirkums. Publiskā iepirkuma programmas var būt ļoti spēcīgs instruments, lai sekmētu standartu pilnveidošanu galvenajās rūpniecības nozarēs, ja specifikācijā un līguma dokumentos būs iekļauti attiecīgi nosacījumi. Uzskatām, ka ES būtu jāturpina rādīt ceļu un visu publiskā sektora preču, pakalpojumu un ēku iepirkumu standarta prasībās jānosaka saistošas stingrākas energoefektivitātes normas. Ecoefektivitātes kritēriji būtu jāiestrādā visās projekta novērtēšanas procedūrās.

3.7. Dažas Eiropas vietējās un reģionālās pašvaldības atrodas līderpozīcijā, iekļaujot virzību uz ecoefektivitāti visā savā darbībā. Tomēr daudzas pašvaldības tā nerīkojas. Ar Eiropas līmeņa iniciatīvas palīdzību varētu gūt divkāršu labumu: pirmkārt, parādīt paraugpraksi un rosināt pārējos to ievērot; otrkārt, veicināt šādām struktūrām izvirzīto prasību sistematizāciju un saskaņošanu, lai panāktu ecoefektivitātes standartu ieviešanu.

3.8. Stimuli privātajam sektoram. Šajā jomā ir svarīgi noteikt piemērotu cenu oglekļa emisijai, un Komiteja izsaka cerību, ka Komisija turpinās attīstīt emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu attiecīgajiem sektoriem un rosinās ar oglekļa emisiju saistīta nodokļa uzlikšanas piemērošanu citās jomās. Būtu jāsekmē arī turpmāki pasākumi saistībā ar konkrētiem stimuliem, piemēram, valsts regulētiem tarifiem, lai stimulētu ieguldījumus atjaunojamo enerģijas avotu jomā. Dažos gadījumos publiskajam sektoram varētu būt nepieciešama sadarbība ar privāto sektoru, lai izveidotu piemērotu infrastruktūras atbalstu svarīgām jaunām tehnoloģijām, piemēram, atbalstīt decentralizētu elektroenerģijas ražošanu un viedu enerģētikas tīklu.

3.9. Patērētāju uzvedība. Patērētājiem joprojām trūkst pietiekamas izpratnes vai intereses par lielāku efektivitāti, pieņemot lēmumus par iepirkumiem vai ikdienas dzīvē. Savukārt reglamentējošajām iestādēm joprojām ir pārāk maza izpratne par patērētāju uzvedības motīviem un to, kā vislabāk stimulēt pieprasījumu pēc ekoloģiski efektīvām precēm un pakalpojumiem. Jāpalielina atbalsts izglītībai, izpratnes veidošanai un vietējiem pasākumiem. Jāpaplašina un jāpilnveido preču un produktu marķēšana, norādot informāciju par energoefektivitāti.

3.10. Profesionālā attīstība un apmācība. Vajadzīgas daudz lielākas pūles, lai profesionālajā un tehniskajā izglītībā un pārkvalifikācijā iekļautu labāku izpratni par energoefektīvas ražošanas un ilgtspējas nepieciešamību un apjomu.

4. Iespējas un draudi pašreizējās ekonomikas krīzes apstākļos.

4.1. Pastāv risks, ka pašreizējās saimnieciskās grūtības pasaulē varētu apgrūtināt straujus panākumus ekoeftektivitātes jomā. Gan publiskajā, gan privātajā sektorā trūkst finansējuma jauniem ieguldījumiem, un nelielie esošie līdzekļi tiek ieguldīti īstermiņa prioritātēs.

4.2. Tā kā pasaules ekonomika sāk atveseļoties, tomēr varētu rasties jaunas iespējas, lai pagrieztu Eiropas (kā arī citu lielo valstu) tautsaimniecību ilgtspējīgākā virzienā. Eiropai ir ļoti svarīgi uzņemt šos uzdevumus un pozitīvi reaģēt uz tiem, lai varētu izturēt nākotnē gaidāmo pasaules konkurenci ekoeftektivitātes un ilgtspējas jomā.

4.3. Ņemot vērā pašreizējo stāvokli ekonomikā, būtu īpaši lietderīgi izskatīt dažas konkrētas jomas, kas galvenokārt ir finanšu, ekonomikas un rūpniecības resoru kompetencē:

4.3.1. Videi draudzīgāks IKP. Ekonomikas krīzes rezultātā ir atjaunojusies interese par nepiemērotiem IKP aspektiem vispārīga progresa mērīšanā un par nepieciešamību dot priekšroku plašākai labklājības koncepcijai, kurā ņemti vērā gan sociālie un vides faktori, gan arī monetārās ekonomikas efektivitāte. Komisijas darbs minētajā jomā ir jāturpina, ņemot vērā Francijas valdības uzdevumā nesen izstrādāto Stiglitz ziņojumu.

4.3.2. Videi draudzīgāki valsts izdevumi. Vairāku valstu valdības un Komisija ir izdevušas apjomīgas tiesību aktu paketes par valsts izdevumiem, lai stimulētu ekonomiku un novērstu stāvokļa pasliktināšanos līdz recesijai. Komisijas atbalstītais Eiropas Ekonomikas atveseļošanas plāns bija labs piemērs tam, kā ekonomikas stimulus apvienot ar pārejas uz zaļāku ekonomiku sekmēšanu, tomēr to neizbēgami ierobežoja tam piešķirtais salīdzinoši neliels finansējums. Laiks turpmāku atveseļošanas pakešu pieņemšanai varētu būt gandrīz pagājis, bet visas valsts izdevumu programmas joprojām nepieciešams pārskatīt, ņemot vērā ekoeftektivitātes aspektu, lai nodrošinātu divkāršu labumu. Sistemātiskiem valsts izdevumu programmu ilgtspējas novērtējumiem būtu jāklūst par normu ES un tās dalībvalstu budžeta izstrādes procesā.

4.3.3. Videi draudzīgāka publisko izdevumu samazināšana. Turvākos gados visas publisko izdevumu programmas tiks rūpīgi pārbaudītas, jo valsts un pašvaldību iestādes cenšas samazināt izdevumus, lai atjaunotu finanšu resursus. Izskatot jomas, kurās samazināt līdzekļus, galvenā uzmanība būtu jāpievērš izdevumu programmām ar lielu enerģijas patēriņu vai programmām, kuru darbība vērsta pretēji ekoeftektivitātei. Šajā saistībā būtu īpaši rūpīgi jāpārbauda nelietderīgas subsīdijas, ar ko atbalsta degizrakteņu kurināmā ražošanu vai patēriņu (piemēram, subsīdijas ogļu ražošanai vai īpašām grupām subsīdētas degvielas cenas) un tādējādi nodara divkāršu ļaunumu (tās ieņem citu, noderīgāku publisko ieguldījumu vietu, kā arī pasliktinās konkurences apstākļi atjaunojamu enerģijas avotu tehnoloģijām utt., kas būtu jācenšas atbalstīt). Ilgi gaidītais Komisijas paziņojums par subsīdiju reformu varētu sekmēt Eiropas rīcību šajā jomā.

4.3.4. Fiskālā līdzsvara atjaunošana videi draudzīgākā veidā. Fiskālā līdzsvara pašreizējā trūkuma dēļ vairākās Eiropas valstīs varētu būt vajadzīgi nodokļu apjoma un to savstarpējā līdzsvara pielāgojumi. Veicot šādas izmaiņas, būtu jāņem vērā "zaļā dimensija". Pašreizējā situācijā jo īpaši būtu jāpaaugstina nodokļi (degizrakteņu kurināmā) enerģijai, nevis darbam, tomēr jāveic piemēroti pasākumi vistrūcīgāko un visneaizsargātāko personu aizsardzībai. Komisija kopā ar dalībvalstīm varētu uzsākt jaunu pētījumu, lai mudinātu uz saskaņotu rīcību ar mērķi pārvērst fiskālās stratēģijas šajā virzienā.

4.3.5. Videi draudzīgāks atbalsts rūpniecībai un tās pārstrukturēšana. Pašreizējā ekonomikas krīze jau ir vairākkārt izraisījusi nozīmīgus valsts intervences pasākumus galveno rūpniecības nozaru atbalstam vai pārstrukturēšanai. Šādas intervences gadījumā par galveno mērķi vienmēr būtu jāizvirza resursu efektivitātes veicināšana. Intervence un atbalsts varētu galvenokārt būt nepieciešami dažu šajā atzinumā minēto konkrēto pārveides uzdevumu veikšanai (elektroauto, mājokļi, kas nerada oglekļa emisiju, un saules enerģija), lai tie varētu kļūt par būtisku jaunās ekonomikas sastāvdaļu, ap ko veidot jaunus ieguldījumus, jaunus uzņēmumus un jaunas darba vietas.

4.3.6. Jauna inovācijas stratēģija. Mēs paredzam iespēju, ka jaunas ES inovācijas stratēģijas ietvaros Eiropa varētu uzņemties jaunu lomu, lai sekmētu pasaules mēroga "Eiropas čempionu" parādīšanos zemas oglekļa emisijas tehnoloģijas galvenajās nozarēs. EESK ierosina izveidot īpašas darba grupas ar publiskā un privātā sektora dalībniekiem, lai saistībā ar elektroauto, mājokļiem, kas nerada oglekļa emisiju, un saules enerģiju veicinātu panākumus ES līmenī. Jebkurā gadījumā pasākumiem būtu jābalstās uz esošo enerģijas tehnoloģiju pētniecības un izstrādes platformu darbu un jābūt vēršamiem uz plaša mēroga ieviešanu un izvēršanu.

4.3.7. Katrā atsevišķajā gadījumā īpašajām darba grupām būtu jācenšas noteikt ceļus uz pārmaiņām, kā arī publiskā un privātā sektora pētniecības un izstrādes un ieguldījumu attiecīgo lomu. Tām būtu jāizpēta, kāds infrastruktūras atbalsts būtu vajadzīgs (piemēram, uzlādēšanas staciju tīkls, lai sekmētu elektroauto plašu ieviešanu, vai pašvaldību programma namīpašnieku atbalstam, lai paaugstinātu viņu māju energoefektivitāti). Tās varētu arī pētīt, kā šādu pārveidi padarīt pieejamu attīstības valstīm (piemēram, saules enerģija Āfrikai), lai palīdzētu tām pildīt attiecīgos uzdevumus pārejā uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju.

4.3.8. Jauni finansējuma veidi — zaļā eiroobligācija? Pašreizējos ekonomiskajos apstākļos publiskie izdevumi (un, iespējams, arī privāto ieguldījumu apjomi) visā ES dažus turpmākos gadus būs pakļauti nopietniem ierobežojumiem. Komiteja uzskata, ka ir vajadzīgi novatoriski finansējuma veidi, lai atbalstītu nepieciešamos ieguldījumus jaunu, ekoloģiski efektīvu tehnoloģiju ieviešanai. Ierosinām apsvērt zaļās eiroobligācijas radīšanu. To varētu laist pārdošanā ar nelielu, bet drošu peļņu un izmantot to kā finansējumu dažu nozīmīgu jauno tehnoloģiju izstrādei un ieviešanai, piemēram, automobīlis, kas nerada oglekļa emisiju, un mājoklis, kas nerada oglekļa emisiju. Tādējādi būtu iespējams apmierināt izplatīto vēlmi apvienot drošu noguldījuma formu ar ieguldījumu labākas nākotnes veidošanā.

5. Jauns impulss Eiropas līmenī.

5.1. ES jau izvēršusi labu sākumu, sperot pirmos soļus tautsaimniecības ekofektivitātes uzlabošanā, izvirzot pati savus mērķus un veicot savus pasākumus. Tomēr ir skaidrs, ka to var uzskatīt tikai par sākumu. Pasaules tautsaimniecības ieilgušās problēmas liecina, ka arī turpmāk ir vajadzīga aktīva vadība, lai izvairītos no atgriešanās pie neefektīvajiem un kaitīgajiem izaugsmes un attīstības modeļiem. Jauna Parlamenta ievēlēšana un jaunas Komisijas iecelšana ES ir laba iespēja paātrināt virzību un piešķirt jaunu impulsu ekofektivitātei un ilgtspējīgai attīstībai Eiropā.

5.2. Īsākā laika posmā EESK aicina Komisiju un Zviedrijas prezidentūru, kā arī nākamās prezidējošās valstis savlaicīgi īstenot iespējas, izmantojot šādus līdzekļus:

— pārskatot un atjaunojot Lisabonas stratēģiju un ilgtspējīgas attīstības stratēģijas,

— izstrādājot jauno finanšu plānu,

— pārstrādājot Direktīvu 2002/91/EK par ēku energoefektivitāti,

— turpinot darbu saskaņā ar Komisijas paziņojumu par tematu "Šķēršļu pārvarēšana atjaunojamās enerģijas avotu izmantošanai ES",

— sekmējot ilgtspējīgas enerģijas finansēšanas iniciatīvu, kas ir Komisijas un Eiropas Investīciju bankas kopīgs projekts,

— nosakot jaunu Eiropas enerģētikas politiku 2010. gadā ar programmu 2030. gadam un ilgtermiņa redzējumu 2050. gadam.

5.3. EESK atzīst potenciālu, kas piemīt valstu energoefektivitātes rīcības plāniem un valstu rīcības plāniem atjaunojamu enerģijas avotu jomā. Pēc plānu pirmās kārtas analīzes tie ir nekavējoties jāizpilda ES dalībvalstīm un jāsniedz tām atsauksmes, un Komisijai, kā arī pārējām iestādēm enerģiski jāturpina darbs.

5.4. EESK uzskata, ka arī turpmāk vajadzība sekmēt ekofektivitāti noteikti jāiekļauj, jāizvērs vai jāpaplašina visās turpmāk minētajās Eiropas pašreizējās vai nākotnē iespējamās darbības jomās, kas ir izskatītas šajā atzinumā:

— atbalstot pētniecību un izstrādi,

— atbalstot profesionālās attīstības programmas inženierijā, celtniecībā un citās būtiski nozīmīgās jomās, iekļaujot tajās saistošus ekofektivitātes koncepcijas elementus,

— iekļaujot ekofektivitātes prasības visos attiecīgajos grāmatvedības standartos, regulatīvajā praksē un finanšu resoru novērtēšanas noteikumos,

— nosakot ekofektivitāti par prioritāti visās Eiropas un dalībvalstu izdevumu programmās un iepirkuma procedūrā,

— veicinot videi draudzīgākas visu publisko izdevumu programmas Eiropas un dalībvalstu līmenī, par galveno instrumentu izmantojot sistemātiskus ilgtspējas novērtējumus,

— ieviešot jaunus finansējuma veidus lielākajām pārveides programmām,

— sekmējot ekoloģiski efektīvu fiskālo reformu,

— atceļot videi kaitīgas subsīdijas,

— veicinot jaunu inovācijas stratēģiju ar īpašu darba grupu izveidi konkrētiem pārveidošanas pasākumiem,

— veicinot labu praksi patērētāju izglītošanā un vietējā līmeņa pasākumos.

5.5. Uzskatām, ka tautsaimniecības, kurām visstraujāk izdosies pievērsties ecoefektivitātei, iegūs nozīmīgas konkurences priekšrocības, savukārt tautsaimniecības, kas šajā jomā atpaliks, nokļūs neizdevīgos konkurences apstākļos. Tāpēc mudinām, lai mērķis kļūtu par vienu no ekoloģiski visefektīvākajām tautsaimniecībām

pasaulē būtu viens no galvenajiem elementiem atjaunotajā Lisabonas stratēģijā Eiropas ekonomikas nākotnei un atbilstoši šim atzinumam tiktu ietverts visās Eiropas rīcībpolitikās un programmās.

Briselē, 2009. gada 5. novembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Mario SEPI
